

10 frågor om de ungas politiska deltagande¹

Lasse Siurala

(1) Har de ungas politiska aktivitet polariserats?

”Ungdomen i Finland tycks vara klart och tydligt tudelad. Den ena delen röstar i riksdagsval, den andra gör det inte. Den ena delen är i någon mån intresserad av politik, den andra inte. Den ena delen pratar om valen med andra människor, den andra gör det inte. Den ena delen är antingen med i olika medborgarorganisationers verksamhet eller har åtminstone en bindning till sådana. Den andra delen har det inte.”²

- Hur tydlig är då en sådan här tudelning? Är det fråga om en polariseringsprocess mellan två kvalitativt motsatta ungdomsgrupper: de som vill och kan bevaka sina egna intressen, och de som saknar vilja och förmåga? Kan man då i längden hävda att en representativ demokrati omsätts i praktiken?
- Vilka är då de kriterier enligt vilka de unga indelas i dessa två grupper: vilka faktorer indelar de unga i aktiva och passiva? Är det möjligt att påverka den passiva delen?

(2) Varför ökar intresset för politik, men inte röstningsaktiviteten?

År 1979 var de ungas röstningsprocent 75%, men år 1999 endast 53% och år 2003 54%. I senaste kommunalval var de ungas röstningsprocent i Helsingfors 36. Det här är en allmän europeisk trend. Samtidigt har enkäter påvisat att de ungas intresse för politik har ökat. År 1991 svarade 40% att de är ganska eller synnerligen intresserade av politik, medan motsvarande siffra år 2003 var 54%. Det här är också en allmän europeisk trend.

- Vad är det då som dessa trender talar om?
- Hur kunde man, i en mobilisering för röstning, utnyttja det faktum att de ungas intresse för politik har tilltagit?

(3) Varför är de unga i 13-årsåldern intresserade av politik, men i 18-årsåldern passiva väljare?

Anne Halsall³ har undersökt engelska ungdomars relation till politiken. Enligt henne är de unga i åldern 13-15 år fortfarande intresserade av politik trots att de redan då har börjat hysa misstro mot politikerna. Enligt forskaren är det i åldern 15-18 år som denna misstro blir starkare och leder till att 18-åringarnas röstningsiver redan gått förlorad. Varför svalnar intresset för politik i åldern 15-18 år? Vad borde göras för att intresset skulle bibehållas och förstärkas?

- Ligger det något i Anne Halsalls analys, då hon säger, att (1) man borde få rätt att rösta som yngre, (2) att det borde finnas flera kandidater i samma ålder, vilka man kunde identifiera sig med och lita på, och (3) de ungas erfarenheter av delaktighet borde vara åtskilligt fler: ”Det som ser ut att vara politisk apati hos de unga kan vara en reaktion på att de inte har möjligheter att påverka”?

(4) Hur skall man ställa sig till dem som av övertygelse låter bli att rösta?

Undersökningar visar, att en betydande andel som låter bli att rösta faktiskt gör det som en överlagd och medveten protest. De låter inte bli att rösta av den orsaken att de inte skulle finna rätt parti eller en kandidat som motsvarar deras egna åsikter, utan därför att de anser, att en representativ demokrati inte för fram medborgarnas intressen.

- Hur borde man då förhålla sig till detta fenomen: organisera en aggressiv övertalningskampanj i stil med "bara dumbommar låter bli att rösta" eller godvilligt avstå från försök att omvända dem?
- Utgör de som av övertygelse låter bli att rösta ett nödvändigt ont inom systemet eller ett allvarligt uttryck för att det representativa systemet inte längre i tillräckligt hög grad för fram medborgaropinionen?
- Borde man, i det senare fallet, göra något väsentligt för att förbättra möjligheterna till direkt påverkan – särskilt för de unga (offentlig legitimering av dem, öppnande av möjligheter, större offentligt stöd för direkt påverkan osv)?

(5) Är partierna ens intresserade av sina ungdomsorganisationer?

Den belgiska forskaren Marc Hooghe⁴ hävdar, att partierna inte i våra dagar hyser alltför stort intresse för sina ungdomsorganisationer, och detta av många orsaker: (1) de unga röstar ofta 'alltför' radikalt (på vänster- eller högerkanten (i Finland Tony Halme)) och stöder inte de stora partierna, (2) till följd av demografiska förändringar har de unga blivit en förgänglig naturtillgång i vilken det följaktligen inte lönar sig att investera, (3) partierna verkar numera i allt större utsträckning via medierna, vilket gör att medlemskårens och likaså partiernas ungdomsorganisationers betydelse jämte satsningarna på dessa blir mindre och (4) att ungdomsorganisationerna behövs endast för att fostra en elit inom partierna, varför det inte heller längre finns något behov för massrekrytering. Det handlar alltså inte om varför de unga inte är intresserade av politiska ungdomsorganisationer, utan om att partierna inte är intresserade av sina ungdomsorganisationers stöd.

- Hur långt håller analysen streck? Ifall det var så här, vad borde man göra för att återställa de politiska ungdomsorganisationernas 'auktoritet'? Och ytterligare, på vilket sätt skulle då ungdomsorganisationernas gatutrovärdighet – som en påverkningsskanal att ta på allvar (och inte endast som ett ledarutbildningsprogram för partierna) – öka i de ungas ögon?

(6) Naggar de nya/alternativa formerna för deltagande den representativa demokratin legitimitet och verksamhetsmöjligheter i kanterna?

Bland ungdomen har sådana former av deltagande tilltagit som t.ex livsstils- eller livsformspolitik, aktivism och ensaksrörelser (krigsmotstånd, kritik av kapitalismen, alternativ globalisering, miljön, djurens rättigheter, könsfrågor..), påverkan via nätverk och kulturella uttryck. Men vilket är då förhållandet mellan dessa påverkningssätt och påverkan via den representativa demokratin? Man kan framföra tre tolkningar: (1) nya former för deltagande ersätter påverkan via den representativa demokratin ('erosion'), (2) de nya formerna kompletterar de representativa systemen med nya teman och aktörer ('komplement') och (3) de olika formerna för deltagande förekommer oberoende av varandra ('oberoende').

- För erosion talar det faktum att minskningen i röstningsaktiviteten har inträffat samtidigt som de unga har börjat uttrycka sig via nya kanaler och ny praxis: aktivister och livsformspolitiker känner inget behov av att rösta?

- Oberoende-tolkningen får i sin tur stöd av en undersökning från Spanien⁵. I november 2001 inledde studenterna massdemonstrationer mot regeringens universitetslagstiftning, som upplevdes som en försämring av de studerandes ställning. I november 2002 sjönk oljetankern Prestige utanför Galiciens kust och reparationen av skadorna ankom i stor utsträckning på medborgarrörelserna och medborgarna, då regeringen inte själv skred till tillräckliga åtgärder, och i februari 2003 utbredde sig över hela landet en omfattande protestvåg mot kriget i Irak, vilken i synnerhet aktiverade de unga. Enligt undersökningarna hade dessa händelser ändå ingen inverkan på röstningsaktiviteten i de riksomfattande och lokala val som följde på händelserna, eller på det stöd som kom regeringspartierna till del.
- Komplement-tolkningen får stöd av de finska politiska forskarna. Villiina Hellsten anser, att radikalismen inte bryter ned röstningsaktiviteten, utan att den snarare utvidgar den politiska repertoaren till nya arenor inom det politiska mönstret och medför alternativa världs- och betydelselösnings samt nya former för växelverkan⁶. Enligt Pia Lundbom kan konventionella och icke-konventionella medel för politisk verksamhet förekomma vid sidan av varandra i individens repertoar och de har i den politiska diskussionen tagit upp samtalsämnen som traditionellt inte har förekommit där⁷.
- Förekommer det då kanaler från medborgarrörelserna till partierna?

(7) Är de ungas nya förhållningssätt till politiken ett sätt att göra narr av den?

Kari Paakkunainens uppfattning är att de ungas förhållningssätt till politiken har förändrats på så sätt, att den inte längre präglas enbart av avsky för 'de politiska fjärtarna', utan en inställning som beaktar politiken och som präglas av 'flexibilitet, spelanda och ironi'. Den postmoderna tidens osäkerhet avspeglar sig i de ungas förhållningssätt till politiken; man prövar olika perspektiv på politiken, röstar situations- och känslösbaserat, spelar vid behov den dygdiga medborgaren, drar de politiska forskarna vid näsan i de svar man ger på enkäterna och förhåller sig lätt ironiskt till de politiska frågorna. På samma gång kommer nya drag till synes i de unga aktivisternas verksamhet: kortsiktig entusiasm, hålligång, humor, kollektivitet och kreativitet. Vuxna och politiska veteraner har svårt att förstå, varför det är en fest då de unga tar gatorna i besittning ("reclaim the streets party", "to resist is to create") och varför de unga i sin anti-Bushdemonstration i London (hösten 2003) demonstrerade genom att dansa, spexa och vifta med roliga banderoller.

- Är inte just det att göra narr av politiken, att man inte förhåller sig allvarligt och långsiktigt till den, utan ironiskt lättsamt?
- Är det påkallat att man återställer disciplinen och respekten eller att man går med i de nya formerna: förståelse, utrymme, tolerans, stöd, godkännande, samarbete?
- Geoffrey Pleyers⁸ som forskat i de ungdomar som deltagit i Attacs verksamhet kallar dem 'fria elektroner', personer som inte går med på att bli delar i systemet, utan som är funktionella enheter som impulsivt och utan styrning flyger omkring från en plats till en annan: kan man utgående från en sådan verksamhetsmodell bygga upp ett demokratiskt fungerande system?

(8) Varför pratar man inte politik hemma?

Edward Horowitz som forskat i politisk socialisation i familjer säger att demokratiskt beslutsfattande tillsammans med kommunikativitet och en reflekterande inställning i hemmets atmosfär förstärker de ungas politiska aktivitet.

- Varför dryftar man inte olika frågor hemma, varför pratar man inte politik eller varför pratar man inte överhuvudtaget?

(9) Varför behandlar man inte politiska frågor i skolorna, på ungdomsgårdarna och andra arenor för fostran?

Marjatta Bardy har sagt, att våra dagars unga inte har tillräckliga möjligheter att dryfta frågor som t.ex.: "Vem är jag? Vad önskar jag av mitt liv? Vad skall jag bli?" Kritiska skolforskare (bl.a. Civic-undersökningen) gör gällande, att "behandlingen av politiska och moraliska frågor i Finland lämnats för fåfot på det institutionella planet." Ett aktivt medborgarskap förutsätter förutom den faktabetonade beskrivningen av den representativa demokratin som ges i skolans undervisning i samhällslära även begrundande och diskussion på eget initiativ gällande de politiska och moraliska frågor som ligger till grund för beskrivningen, likaså väckande av motiv för samhällelig påverkan, övning i färdigheter för deltagande samt positiva erfarenheter av att det lönar sig att delta.

- Den kommunala ungdomsverksamheten har i egenskap av 'offentlig fostrare' i detta sammanhang en förpliktelse, men vad kunde ungdomsorganisationerna, i synnerhet de politiska ungdomsorganisationerna tillsammans eller skilt för sig i samverkan med ungdomsverksamheten, eventuellt även med andra förvaltningsenheter (skolan) göra för att utveckla de ungas dryftande av moraliska, samhälleliga och politiska frågor?

(10) Varför får politiken inte fotfäste i den ungas vardag?

Juha Suoranta⁹ säger, att fostrarna bör uppsöka de platser "där kampen om verklighetens betydelser faktiskt förs". Härmed avser han den kulturella miljö i vilken dagens unga lever: medier och fritidsintressen. I de kulturer som utformas av medierna bildar de unga sina uppfattningar om vad som är rätt och orätt, vad som är värt att sträva efter, vad som inte är det, hur det lönar sig att handla, och hur det inte lönar sig att handla. De budskap som inverkar på dessa uppfattningar förekommer som öppna eller i hög grad dolda budskap. I varje fall – för att citera Suoranta – har kulturen 'medialiserats' och fostran förflyttats från fostringsinstitutionerna till mediekulturens område. Fritidsintressena igen är hobbyverksamhet där man ofta enbart eftersträvar individuell förnöjelse, slår rekord eller spelar för poäng. Vilket slags politiskt innehåll produceras på dessa arenor?

- Hur viktigt är det att kunna 'läsa mediekulturen' (att kritiskt utforska mediekulturens budskap)? Varför kan ett fritidsintresse inte ha en politisk dimension? Hur kan politiska ungdomsorganisationer med sitt budskap få fotfäste i den ungas vardag? Och hur kan det kommunala ungdomsväsendet utveckla 'läskunnighet i mediekultur'?

¹ Frågorna baserar sig till vissa delar på den forskarkonferens för EU och Europarådet som anordnades i Strasbourg 24 -29.11.2003 "What about political youth participation?" och en version av ovanstående artikel har publicerats i tidningen Nuorisotyö 3/2004.

² Sakari Nurmela och Juhani Pehkonen: "Nuoret ja vuoden 2003 eduskuntavaalit"

³ Anna Halsall: The political attitudes of 13 and 15 year olds in Wales and England. Strasbourg 2003

⁴ Marc Hooghe: Youth organisations within political parties. Strasbourg 2003

⁵ Daniel Blanch: Political participation and disaffection among youth in Spain. Strasbourg 2003

---

⁶ Villiina Hellsten: Uusi politiikka ja poliittisen osallistumisen moninaistuminen: haaste edustukselliselle demokratialle? I "Kyllä politiikalle, mutta..." Red. Kari Paakkunainen, 2003

⁷ Pia Lundbom: "Hei kaveri – millä välineillä äänestät?" Mitä demokratia, vaalit ja poliittisen osallistumisen keinot merkitsevät nuorille? I "Kyllä politiikalle, mutta..." Red. K Paakkunainen.

⁸ Geoffrey Pleyers: From political disillusionment to a new culture of participation: young alterglobalisation activists' involvement and commitment. Strasbourg 2003

⁹ Juha Suoranta: Kasvatus mediakulttuurissa. Vastapaino 2003